

MAJNIK.

zunaj je enomerno pošumeval na šipe v oknih dež, veter je žvižgal okrog hiše, s holma navzdol je pa vršala ploha. Nizko nad dolino je bilo poveznjeno s svojimi deročimi vodami temno nebo.

Nemirno je gorela sveča v sobi Jamnikarjeve hiše in obsevala materin veli, izsušeni obraz pred domačim Marijinim oltarčkom, ki je bil okrašen s posušenimi in umetnimi šopki cvetic. Pozna, deževna jesen je bila zunaj, zato ni objemal velike, v pozlačenem okvirju milostno zroče slike Matere božje z Jezusčkom v naročju sladki vonj šmarnic in vijolic, kakor spomladi. S sklenjenima rokama je klečala na nizkem, lesenem klečalniku Jamnikarica. Njene ustne so se tiho pregibale, iz srca ji je kipela molitev, združena s prošnjami do Matere vseh mater, do Žene vseh ženâ, nesrečnih, tolažbe in pomoči potrebnih.

Nesrečna je bila Jamnikarica, mukapolno je bilo njeno življenje. Pred petnajstimi leti se je bila primožila na Jamnikarjev dom na holmu. Od začetka je šlo vse po sreči, lepi časi so bili. Dober in priden je bil njen mož, tudi bogaboječ kakor malokdo izmed dolincev. Ali vse to ni trajalo dolgo. Prišel je v dolino nov krčmar, sladkih besed, »kakor bi rožce sadil«. Tudi štacuno je odprl. Vsem vaščanom se je znal kmalu prikupiti, sladkâl se je brez izjeme gruntarjem in bajtarjem in nikogar ni izpustil, saj mî da je napravil na ljudi kolikor mogoče dober vtis. Nihče ni pomislil, da se skriva v tem lepem jabolku črv — krčma je bila vedno polna, gostom sta stregli pa dve mladi, okroglolični ženski, krčmarjevi sestri. Krčmar sam pa je stal ponavadi na pragu, v ustih pipo, rokê ob boku. Kdorkoli je prišel po cesti mimo, ga je prijazno pozdravil in ga obsul z raznoterimi vprašanji: »No, kako kaj? ... Lepo vreme, kajne?! Dobra bo letina, hvala Bogu ... Vroče vam je, oča, vroče, kakor se mi zdi. E-è-èh, pa stopite no malo noter, ne bo vam škodil kozarček! ... Kaj bi se človek zmeraj pehal, kaj bi se vedno samo ubijal! ... Bo že ljubi Bog vse tako naredil, da bo dobro ...« — Na tak način si je pridobival premeteni krčmar vedno novih gostov. — »Kako uljuden je ta človek, kako dobrega srca ... tudi na upanje daje ...« — so se čudili oveseljeni vaščani in vednobolj pogostoma so zahajali k njemu. »In kako izvrstno kapljico ima, pa kaj vse se ne dobi v njegovi štacuni! ... Že davno smo potrebovali takega človeka v naši dolini ...« — In krčmar je praznoval žetev, njegov trud se je izplačal stoterno. Veliko rajši kakor na polje so zahajali poslej fantje in moške v krčmo, kjer sta bili krčmarjevi sestri tako veseli in postrežljivi. »Tudi mi nismo ustvarjeni za sâmo delo, tudi mi lahko nekoliko poveseljačimo!« so govorili. »Kdo bi vedno delal? ... Še Bog je počival sedmi dan ...« — Sami so si kmalu začeli delati nedelje in praznike — delo doma na poljih je pa počivalo. In pričelo se je pravcato pijančevanje. Od zore do mraka, od mraka do zore se je čulo iz doline, iz napolnjene, prešerne krčme, do neba kipeče prepevanje, pomešano z

ukanjem ... Najbolj izmed vseh je pa vriskal in razsajal vse dneve in noči v krčmi gruntar Rekar, nekdanj trden kmet, zdaj na vseh koncih čez glavo zadolžen pijanček. Pil je samo še na upanje, kajti krčmar se ga je usmiliti in ni štedil zastran njega krede in svinčnika. Rekar pa ni pri tem nič pomišljal; v svoji neizmerni strasti do žganja je drvel brez razmisleka naravnost v pogubo ... Tako je bil zapeljan tudi Jamnikar: zabredel je v kolomaz, da še sam ni vedel, kedaj in kako. Zgodaj zjutraj se je zbudil vsakokrat in občutil je vedno strašno žejo. »Slivovke!« je zavpil; pa je spoznal, da je doma in ne v krčmi. Zato se je oblekel, se pokrtil in izginil v dolino v krčmo. Zvečer se je pa vračal pijan domov ... In tako že nekaj let zaporedoma ...

Jamnikarica je zavzdihnila ob tem razmišljanju, globoko na prsi je sklonila svojo glavo. Tudi danes je njen mož v krčmi; še zdaj ga ni domov; in tako pozno ponoči je, nevihta je zunaj, on pa popiva ... Kaj bo, če bo šlo tako naprej? Na upanje pije mož — par njiv je že napravil ... Vse bo prodano, če se mož v kratkem ne predrugeči ...

Sklenila je žena roke še više in se zatopila v molitev; lil ji je blagodejni mir v srce.

»Mati presveta, daj, da se izpreobrne!« je kriknila, in solze so ji curkoma zapolzele po razoranih licih. »Kaj bi bilo z otroki, ki so nedolžni, če bi nam vse prodali? ... Usliši mojo prošnjo, o božja Priprošnjica, daj, da krene mož zopet na pravo pot! ...

Viharna noč zunaj je medtem bičala okna, zaporedoma so udarjali težki pljuski na streho. Iz lesenega žleba je pogrkovaje žlopotala v nastavljeni čeber s slamnatimi bilkami namešana dežnica. Za hip je pokazal cvileči veter holmu hrbet in je planil v daljo — samo pošumevalo je še v slami na strehi, dežnica v žlebu se je umirila in se je pretakala tiho naprej. Nato se je nenadoma zasvetilo okno, sikaje je bil presekala ledenožareči blisk svinčene plasti neba in je obžaril v ostrem, oči slepečem prekrižu za trenotek dolino pod seboj. In stresel se je od bobnečega groma nebesni obok, zemlja je strepetala. Še huje se je ulilo; povrnil se je veter in je prižl na svoje orjaške prsi hišo, da so zažvenketale šipe.

»Mati, strah!« —

Iz kota sobe je bolešno zastokalo, zbudila se je mala petletna Malči in se je prevrnila v postelji.

»Zaspi, pa bo dobro!« ji je šepetnila mati.

»Oh, ne morem!« —

Tudi Jože, izmed otrok najstarejši, glavat in nekoliko zamižan — ležal je vedno na peči — si je začel mencati oči, dvignil je glavo z blazine in si je z dlanjo podprl čelo; nato se je ozrl po sobi.

»Ali še ni ata domov?«

»Še ne.«

»O Bog, kaj bo?« je zastokal. Štirinajst let mu je bilo, pa je bil njegov obraz že resen kakor obraz starega, izkušenege moža. Legel je nazaj na peč, toda ni mogel več zatisniti očesa.

Oj, dedek, lastovnice so že tukaj!

Okno je naenkrat glasno zažvenčalo in se je hrupoma odprlo. V sobo je švignil z mrzlim pljuskom dežnice vred močan veter, plamen na sveči se je zazibal v kolobarju, zbegal se je in je ugasnil.

»Kaj, ali ni bilo popolnoma zaprto?« se je prestrašila Jamnikarica. Vstala je s klečalnika in je hitela k oknu, da ga zapre.

Takrat je prekrizal v ognjenih vijugah kakor silen, okrvavljen bič nebo in zemljo zopet blisk in je odgrnil črni nočni plašč nad dolino, da se je posvetila za hip v vsej svoji nagoti: v trepetajočem blesku je vzkipelo iz teme globoko pod hribom belo poslopje, vzkipelo in je utonilo zopet nazaj v temo ... »To je tista krčma ... šiba vseh šib!«

Jamnikarici se je stemnilo pred očmi, oprijela se je zidu, da ni padla.

Kakor v težkih bolečinah je ječala zunaj zemlja. S holma je drla blatna voda, šumoma se je valil v daljavi narastli potok in se je preobračal v preozki strugi. Jamnikarica se je prekrizala, zaprla je okno in je prižgala zopet svečo. Hropeč je bobnel mimo tresočih se šip v oknih grom, pomikal se čez holme, utihnil za hribom ...

Nedolgo zatem so zahreščala vežna vrata in težki moški koraki so zaropotali v veži, oglasili so se pijani glasovi. Duri v sobo so se odprle na iztežaj in vstopila sta omahovaje Jamnikar in Rekar, obadva napita in docela premočena.

»He-he-he! Dober večer, mamica, dober večer Bog daj! ... E-he-he—puh!« sta pozdravila dobrovoljčka smeje in puháje iz nabasanih pip ter sta omahnila v svoji pijanosti, držeč se pod pazduho, skupaj na dolgo obpečno klop.

»Matijal« je zavila žena roke proti možu. V tej edini besedi, ki jo je izpregovorila, je bilo toliko bolesti in toliko prošnje, da bi se moral omečiti in se je usmiliti tudi kamen.

»Nikar začeti zopet s pridigami!« jo je zavrnil Jamnikar. »Zaspana sva óbadvá; Rekar bo spal nocoj tukaj, ima predalet domov, ker je zunaj tako grdo ...«

»Tudi sicer ne bom spal dolgo doma, bo kmalu zapel boben ... He-he-he!« je žlobudral Rekar. »Veseli bodi, Matija, da tebi še ne prede tako trda; jaz sem že star grešnik, ti si v primeri z menoj še novinec. Pa morda me boš kmalu došel ...«

Jamnikar je preslišal zadnje besede in se je odpravljal proti spalnici.

»Nikar nič ne zameri! Pijan sem in ne vem, kaj govorim in delam!« mu je voščil Rekar za lahko noč, zleknil se tudi sam vzdolž po trdi klopi in je kmalu zasmrčal.

Še dolgo v noč je klečala nesrečna žena pred Marijino podobo, molila in ihtela; solze so ji zalivale obraz.

»Mati nebeška, daj, naj krene zopet na pravo pot! Daj, naj nam za-dehti enkrat po vseh nesrečah zopet življenja majnik!«

In zazdelo se ji je v molitvi — ne, videla je, kako je oživila Marijina slika v pozlačenem okvirju: njen obraz se je rahlo sklonil in vzžarel, milostni žarki so zasijali iz njenih lepih, nebeških oči ...

Še pred zimo je zapel Rekarju boben. Kakor lahkomi selno je bil za pravil svoje domovje, se je pa zdaj, ko je postal takorekoč berač, mahoma iztreznil in konec je bilo njegovega vriskanja in hehetanja — čez noč je odpihal vse to veter. Zviti krčmar se je naskrivoma škodoželjno smehljal; saj je prišel poceni do Rekarjeve kmetije.

Mesec dni po tem dogodku, ko je bila Rekarjeva domačija prodana, se je razlegla pa čudna in strašna novica po vasi. Kakor črna mrtvaška ptica je bliskoma obletela vse domove, poiskala je vsak kotiček v dolini, vsako bajto na holmih in tudi k Jamnikarjevim je dospela:

»Rekar se je obesil!«

Jamnikar je stal ravno pri hišnih durih in držal že za kljuko, da gre kakor navadno v krčmo. Ko mu je pa povedala žena to novico, je osupnil in je odprl usta na stežaj.

»Obesil? Rekar? Je mogoče?«

»Iz obupa. V gozdu, na gabru visečega, so ga našli danes zjutraj zarana dolinski drvarji; mrtev je.«

»Tako daleč da ga je pripravila ta nesreča?«

»Tako daleč. — Uboga njegova žena, ubogi otroci!«

Jamnikar je zadrhtel, kakor da ga je ošinilo do mozga. Desnica, ki je držala poprej za kljuko, je omahnila; glas se je stresel.

»Pa je vse to tudi res? Si nisi tega izmislila ti sama?«

»Vse je res.«

Pomišljal je Jamnikar še nekoliko, z upognjenim hrbtom. Nato se je nenadoma sesedel na klop za mizo; tam je skril obraz v dlani in se je zjokal kakor otrok...

Tiho, po prstih, kakor velik, bel angel, prošnjo in odpuščanje v srcu in v očeh se je približala k njemu žena in mu položila okrog ramen roko:

»Matija!«

Minila je dolga in huda zima. Pomlad je nastopila. Zadehtel je davno pričakovani in zaželjeni majnik s svojimi pisanimi travniki in zelenimi gozdovi, s cvetočim sadnim drevjem in s petjem ptičev. Pa ni bila prebujena samó narava, majnik se je naselil tudi med ljudmi, obiskal je Jamnikarjeve na holmu. Od Rekarjeve smrti dalje niso zahajali vaščani nič več tako pogostoma v krčmo, celó ogibali so se je. Le malo gostov je še imel prekanjeni krčmar; ljudje so govorili, da ne bo ostal dolgo časa v dolini, da misli že prihodnjo pomlad proč... Spomin na Rekarjevo smrt je kakor težka siva megla legla nad vso dolino in je plašila ljudi. Treba je bilo žrtve, da je odprla kmetom oči in jih iztreznila.

Nihče drug pa ni bil tega majnika tako močno vesel kakor Jamnikarica. Zopet je delal mož pridno na polju, ostajal doma, srečen med svojo družino, in pohajal redno v cerkev. Majniško solnce je sijalo z ljubeznijo na prej tako nesrečno družino.

Mala Malči in nekoliko starejša Tonka sta okrasili Marijin oltarček v sobi z najlepše dišečimi cvetkami, kar sta jih mogli natrgati na cvetočih

travnikih. Visoke, pisane vaze okrog Marijine slike so bile polne belih šmarnic, zvončkov, vijolic in ljubko smehljaajočih se spominčic; sladak vonj je kipel navzgor — vsa soba je dišala po cveticah.

Bil je lep, topel večer; okno v hiši je bilo odprto na stežaj. Zunaj so cvrčali v dehteči travi murni. V vseh svojih sijajnih barvah se je prelivala na zapadu zlata večerna zarja, nebo je plamenelo.

Pred Marijinim oltarčkom v sobi je klečala z otroki Jamnikarica; molili so. Zadnji solnčni žarki so zlatili Marijino sliko, trepetali po pozlačenem okviru in tiho ugašali. Jamnikarica je v molitvi komaj slišno premikala ustne.

»Mati nebeška, bodi tisočkrat zahvaljena! Ti si izprosila, da se je povrnil moj mož na prejšnjo pravo pot... Tebi se imam zahvaliti za ta lepi majnik...«

Milo se je smehljaj izza okvira Marijin obraz; radostna svetloba je bila razlita na njenih licih, iz oči ji je dihala milost...

»Zapojmo!« je nagnila Tonka glavo k materi.

In zapeli so vsi, mati, Jože, Malči in Tonka, roke sklenjene na prsih, oči uprte v Marijino podobo:

O ti Kraljica majnika,
katere prošnja vse velja...

V sobo je stopil tedaj Jamnikar. Snel je z glave klobuk in je obstal za durmi, v polumraku, kakor cestinar. Tudi sam je sklenil roke na prsi in je upognil koleno in glavo.

Cvetinomirski.

DEKLAMOVANKE.

6. Drsanje.

Potoček je zamrznil,
drži že led moža;
prijazno se gladina
leдена nam smehljá.
Nebo je čisto, jasno,
in solnce nam žari.
Kdo z mano gre na prosto,
kdo bo tovariš mi?

Ni treba nič vprašanja:
Kdor hoče, na nogé!
Na led se gremo drsat —
drsalke brž v roke!
Kaj vprašamo po mrazu
in kaj po snegu mi!
Kdor drsati se hoče,
k potoku naj hiti.

In šli smo na drsišče
zabave si iskat;
pritrdili drsalke
smo hitro na podplat.
Hej, to lepo je bilo
življenje tam zares;
skakali smo kot vile,
ko rajajo svoj ples.

Minila zdaj je zima
in sneg je že skopnel;
naš vrt v pomladi novi
se ves je razcvetel.
A v sanjah večkrat kličem
še zdaj: »Juhé, juhé!
Tovariši, le hitro
drsalke na noge!«

Hoffmann von Fallersleben. — Fr. Ločniškar.

